

הצהרת בלפור בסכנה: אחרי ה-7 באוקטובר

❓ ישראל מסתכלת לכיוון הלא נכון

written by רותי פינס פלדמן | 13.10.2026

ישראל מתכוננת, ובצדק, להפתעות עתידיות מצד העולם הערבי והפלסטיני. אולם, חשוב להבין כי ההיסטוריה בדרך כלל אינה חוזרת על עצמה באותה צורה. לכן, זו תהיה טעות חמורה, וקונספציה בפני עצמה, לתכנן את המלחמה הבאה מול הפלסטינים על סמך המלחמה שהתרחשה ב-7 באוקטובר.

המלחמה שהחלה בבוקר אותו יום בעוטף עזה והתפשטה ללבנון, לאיראן ולזירת החות'ים בתימן הסתיימה בהישגים צבאיים משמעותיים לישראל. לצד הניצחון הצבאי הברור, שאין מי שחולק על עצם קיומו, גם אם יש מחלוקת על היקפו, יש לומר ביושר: בניגוד לתבוסתם הצבאית, הפלסטינים הצליחו לרשום הישג משמעותי בזירת דעת הקהל במערב אירופה ובארצות הברית.

כדי להבין את דרכי הפעולה השונים באמצעותם הפלסטינים יכולים לרשום הישגים משמעותיים מול ישראל, כדאי לחזור למלחמת יום הכיפורים. עד היום מעטים מודעים לכך שההפתעה באותה מלחמה לא הייתה צבאית בלבד, אלא גם מדינית.

בתחילת 1973 נסע נשיא מצרים **אנואר סאדאת** לסעודיה, שם נפגש עם המלך **פייסל** ותיאם עמו מהלך מדיני שעיקרו הטלת חרם נפט על המערב, במטרה להפעיל לחץ על ישראל. במסגרת מהלך ההטעיה, האמריקאים השתכנעו כי מצרים מעדיפה את המסלול הכלכלי-מדיני על פני מלחמה. ביום המתקפה בסיני אף הועברה לאמריקאים, באמצעות איראן, הודעה שלפיה ישראל היא שפתחה במלחמה. המסר הזה תרם להיסוס האמריקאי באשר לאישור מכה מקדימה ישראלית ולהונאת המודיעין האמריקאי והישראלי ולהביאם לשלול את האפשרות שהמצרים יבחרו במלחמה כוללת בישראל.

האפשרות של חרם נפט, במקום יציאה למלחמה ולפלישה לסיני, נלקחה בווישניגטון ברצינות רבה. במילים אחרות, לצד ההיערכות הצבאית, התנהלה מערכה מדינית שנועדה להונות את ישראל וארה"ב בדבר כוונותיה של מצרים ועל הדרך שבה תבחר לפעול מול ישראל ❓ דרך מדינית-כלכלית ולא דרך צבאית.

במשרד החוץ הישראלי היו מי שזיהו כי משהו מתרחש בזירה המדינית, אולם המערכת לא הצליחה לחבר את הנקודות ולהבין את משמעותו של המהלך הרב-חזיתי של סאדאת. גם באו"ם רווחה ההערכה כי סאדאת זנח את האופציה הצבאית לטובת המהלך הכלכלי-מדיני.

הלקח רלוונטי גם היום: האיום הבא על ישראל לא חייב להגיע משדה הקרב. לפלסטינים קיים ארגז כלים נרחב כדי לנסות לפגוע קשות בישראל בדרך מדינית או דרך דעת הקהל העולמית.

יתכן והפלסטינים מבינים כיום שהכוח המשמעותי ביותר שנותר בידיהם אינו בהכרח צבאי.

דווקא לאחר הפגיעה הקשה שספגו ביכולותיהם הצבאיות, הם יכולים לזהות את היתרון היחסי שלהם בזירה המדינית ובדעת הקהל הבינלאומית. לפיכך, הגיוני להיערך לאפשרות שהמהלך הבא שבו ינסו להפתיע את ישראל יהיה מדיני, כלכלי או תודעתי, ולא דווקא צבאי.

לאיזה תרחיש ישראל צריכה להיערך?

על ישראל להיערך לאפשרות של הרחבת הבידוד המדיני והכלכלי של ישראל בתהליך שכבר קורה מצד מדינות וגופים בינלאומיים, במטרה להפוך אותה למדינה מצורעת, כפי שנעשה בעבר לדרום אפריקה. לא מדובר בתרחיש דמיוני, אלא בסיכון אסטרטגי שיש לבחון ברצינות.

ישראל עלולה למצוא את עצמה מתמודדת עם שורה של מהלכים מדיניים בעלי השלכות מרחיקות לכת. בין היתר, ייתכן שהקונגרס האמריקאי שייבחר בבחירות האמצע יאמץ צעדים אנטי-ישראליים מובהקים. תתכן גם הכרה במדינה פלסטינית ביהודה ושומרון על ידי האו"ם, בליווי סנקציות נרחבות על ההתיישבות היהודית באזור, ובריטניה אף עלולה לסגת באופן הצהרתי מהצהרת בלפור ולהתנצל עליה.

לצד אלה, עלולות להישמע דרישות אמריקאיות חד-משמעיות לנסיגה ישראלית מלבנון ומכתר החרמון, וכן להכנסת כוחות טורקיים שיוצגו ככוחות שלום לסוריה ולצפון לבנון. תרחיש נוסף הוא לחץ אמריקאי מלווה בלחץ בינלאומי, לנסיגה מרצועת עזה ללא פירוק חמאס מנשקו.

כל אחד מהתרחישים האלה טומן בחובו סכנה משמעותית ומיידיית לביטחון ישראל ולמרחב התמרון המדיני שלה. אין הכרח שכל התרחישים יתממשו, ואף אין ודאות שהם יופיעו באותה עת. אולם די בכך שחלקם יתממשו כדי ליצור מציאות אסטרטגית חדשה, שבה ישראל תידרש להתמודד עם לחץ חיצוני גובר ועם צמצום משמעותי בחופש הפעולה שלה.

הפלסטינים מבינים את הפוטנציאל הטמון במהלכים כאלה. מבחינתם, הישג מדיני שיכפה על ישראל ויתורים מרחיקי לכת עשוי להיות משמעותי לא פחות מהישג צבאי ולעיתים אף יותר ממנו. לכן, ישראל אינה יכולה להסתפק בהיערכות לאיומים צבאיים; עליה לבחון גם כיצד ניתן למנוע מהלכים מדיניים שיפגעו באינטרסים החיוניים שלה.

הנזק האסטרטגי של ה-7 באוקטובר

אירועי בוקר ה-7 באוקטובר היו, ככל הנראה, אירוע מסוג "ברבור שחור": צירוף חריג של נסיבות, שבו גורמים רבים הסתדרו בו-זמנית לטובת חמאס ולרעת ישראל. אין פירוש הדבר שהפתעה בסדר גודל דומה אינה אפשרית בעתיד, אלא שאין להניח שיש סיכוי מעבר לקלוש שהיא תתרחש באותה מתכונת.

הסכנה היא אפוא שההתמקדות באופן שבו התרחשה מתקפת 7 באוקטובר תגרום לישראל להתכונן למלחמה שכבר הייתה, במקום לזהות את צורתה של המערכה הבאה.

הנזק האסטרטגי העמוק ביותר של 7 באוקטובר אינו מסתכם במחיר הצבאי והאנושי של המתקפה ושל המלחמה הרב חזיתית שבאה בעקבותיה. הוא מתבטא גם בשינוי המתמשך בדעת הקהל במדינות רבות בעולם, שבהן התחזקה התמיכה בעמדה הפלסטינית והתרחבה העוינות כלפי ישראל. במקביל, מתעצמים תהליכים מדיניים שמטרתם לבודד את ישראל ולהגביל את יכולתה לפעול בזירה הבינלאומית.

זהו נזק ארוך טווח, שהתרחשותו הגוברת במדינות מסוימות עלול להתברר לישראל כקשה מאוד לתיקון. הוא עשוי להשפיע לא רק על מדיניותן של ממשלות בהווה, אלא גם על היחס לישראל בדורות הבאים.

לא להמתין להפתעה הבאה

כיצד ישראל יכולה להיערך לתרחישי קיצון מדיניים, שבהם מהלכים בינלאומיים יפעלו לרעתה ולטובת הפלסטינים? אין לכך פתרונות קסם מידיים. אולם הצעד הראשון הוא להכיר בכך שהמערכה על עתידה של ישראל אינה מתנהלת רק בשדה הקרב.

ישראל צריכה לפתח יכולת לזהות מראש התפתחויות מדיניות, לחבר בין סימנים שנראים לכאורה בלתי קשורים, ולהבין כיצד מהלכים בזירה הבינלאומית עשויים להשתלב לכדי מערכה כוללת נגדה. עליה להשקיע במערכה על דעת הקהל, לחזק את קשריה עם בעלות בריתה ולפעול כדי למנוע היווצרות של מציאות מדינית שתצמצם מאוד את חופש הפעולה שלה.

אך מעל הכול, עליה להימנע מהקונספציה שלפיה המלחמה הבאה תהיה בהכרח דומה לקודמתה. ההפתעה הבאה עלולה להגיע מכיוון אחר לגמרי, בכלים אחרים ובקצב אחר.

היערכות נכונה אינה מסתכמת בניסיון למנוע את חזרתו של 7 באוקטובר. היא מחייבת להבין כיצד ייראה האיום הבא, גם אם לא יהיה דומה כלל לאיום שהכרנו. ובסופו של דבר, לצד המודיעין, ההיערכות המדינית והיכולת הצבאית, יהיה זה גם החוסן הפנימי של החברה הישראלית שיקבע עד כמה תוכל ישראל להתמודד לאורך זמן עם האתגרים הבאים ^[1] לאו דווקא צבאיים ^[2] גם כאשר תזהה אותם בזמן.

המאמר נכתב יחד עם פרופ' אהוד פינס שהוא פרופסור אמריטוס באוניברסיטת בן גוריון.

פורסם במעריב, בתאריך 13 באוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.